

Инж. Иван Иванов, председател на

Стратегията за ВиК е първата стъпка

Заедно с КСБ ще организираме Четвъртата научнопрактическа конференция

Десислава Бакърджиева

Инж. Иванов, БАН отива на място за създаването на специализиран отраслов закон за ВиК. Не трябва ли такъв да се приеме заедно със стратегията?

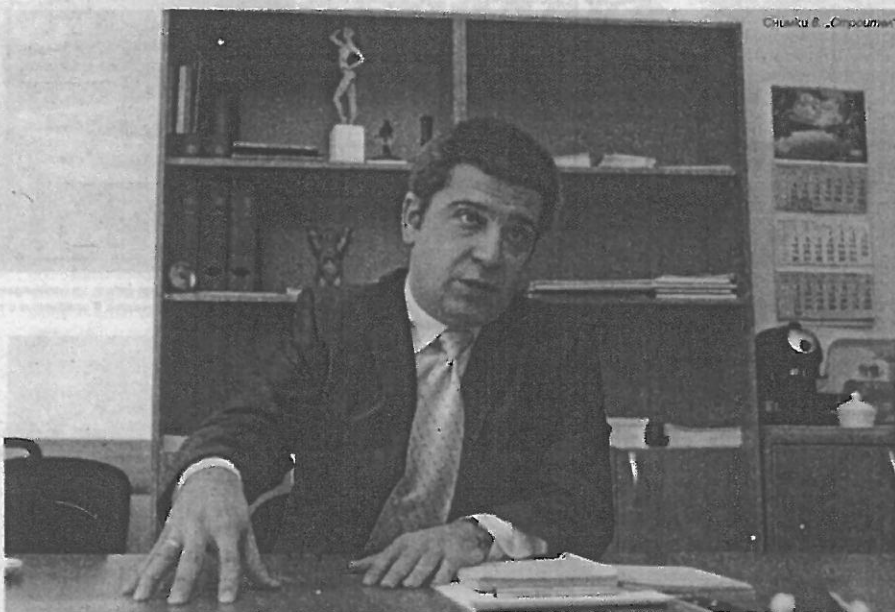
Успоредното разработване и приемане на закон и стратегия за ВиК отрасли определено би бил по-добрият вариант за успешно провеждане на реформата. Всъщност никога вече не отрича необходимостта от специализиран закон. Но аргументът това да не се случва е, че изготвянето и влизането му в сила би забавило реформата във водния сектор. Безспорно становище на БАН обаче е, че законът за отрасли „Водоснабдяване и канализация“ е от първостепенно значение за икономическото развитие на България и за решаването на проблемите, свързани с опазването на околната среда.

Убеден съм, че приемането му е необходимо и възможно чрез обединяване на усилията на политици и експерти. Неведнъж съм казвал, че специализиран закон за отрасли ВиК ще бъде израз на реалната реформа в сектор „Воду“.

Какви проблеми конкретно може да реши законът за ВиК отрасли?

Първата заслуга ще бъде коригирането на всички съществували дефекти. Приемането му ще обедини разплатените нормативни актове, които управляват отрасъла към момента. Той ще събере на едно място Закона за регулиране на ВиК отрасли, Наредба 4 и текстовете към Закона за водите, които се отнасят до водоснабдяването и канализацията. Тези радикални промени обаче не биха да се правят механично, а с повишено внимание към детайла. За целта е необходимо провеждането на сериозна експертна дискусия, която да дефинира по-радикални мерки, така че да не изпитваме непрекъснато необходимост от реформа.

Със специализиран закон за ВиК може кардинално да се реши проблемът с липсата на конкретна институция, която да поеме лидерската роля в отрасли. Тя може да бъде агенция, която да участва както в изработването на бизнес планове, така и в определянето на цените. Като задълбочено да разглежда всяко случващо се в отрасли и да изказва своето експертно мнение по въпросите. Към настоящия момент обаче такава

институция, която да поема отговорност за това, че нещо е направено или обратното, липсва. По-скоро ставаме свидетели на прехвърляне и съответно на размиване на отговорностите.

Потърпевши от това е и браншът, който също не е сигурен към кого трябва да се обърне за осъществяването на реформи. По друг начин казано: няма яснота за това кой е по-важен в сектора – Държавната комисия за енергийно и водно регулиране (ДКВР), Министерството на регионалното развитие (МРР) или Министерството на околната среда и водите (МОСВ). Всяка администрация има своята роля в процеса и действията отделно от останалите, като понякога забравя, че отрасълът е един и има общи цели.

Започна ли действително реформата във ВиК отрасли с одобряването на десетгодишния план?

Ако трябва да бъдем позитивни, можем да кажем, че Стратегията за развитие и управление на водоснабдяването и канализацията е първата стъпка към промяната. За съжаление обаче, няма как да не отбележим, че това е една много малка крачка, която не е от решаващо значение за реформата във ВиК отрасли. Въпреки че звучи внушително, стратегията всъщност представлява един пожелателен документ, който няма задължителен характер. Тя предопределя рамката, която трябва да бъде следвана, но не дава гаранции, че нещо реално ще се случи. Факт е, че ни-

коя не поема отговорност за изпълнението на даден стратегически документ, като съответно няма и наказания. От това възниква въпросът: ако след 10 години се направи анализ, който установи, че Стратегията за развитие и управление на водоснабдяването и канализацията не е реализирана, кой ще поеме вината за похабените средства по изработването и приемането ѝ? Истината е, че липсва орган, който да заменя на институцията, че когато се предоставят средства за нещо, то трябва да бъде изпълнено. Трябва да е ясно кой точно носи отговорност при провал. Притеснява ме фактът, че стратегията много често си остава само на хартия.

Винаги съм бил и на мнение, че преди изработването и приемането на подобен документ е задължително да бъдат проведени задълбочени дебати. От предвидимата работа забиси ранното установяване на грешки и по-нататъшното избягване на множество корекции.

България е в затруднена ситуация заради поемите ангажименти пред ЕК за провеждането на реформа във водния сектор. А ЕС иска гаранции, че вложените във ВиК инфраструктурата ще са устойчиви. Точно това налага нуждата от промяна. Такава със сигурност ще има, но по какъв начин и колко бързо ще се случи тя – тегурба предстои да разберем.

Кои са добрите моменти в стратегията и кои са недостатъците?

Като цяло документът ми харесва, защото той представя много от про-

блемите в отрасли „Водоснабдяване и канализация“. Въпроси, които не са тайна за експертите и управляващите, но които досега не се разглеждаха публично. След като проблемите вече са официално поставени, е крайно време да обединим усилия, за да ги преодолеем. Оттук-нататък е необходим подчертано прагматичен подход, с който ги решаваме един след друг.

Десетгодишният план е достатъчно задълбочено разработен и дава полезни насоки. Това, което не ми допада, е, че стратегията не е много конкретна в решенията. Например за професионализма в сектора се казва, че липсва експертност в управлението при част от ВиК операторите. В това отношение документът можеше да наложи критерии за подбор на кадри. Вместо това в него просто се казва за повишаването на професионализма без включването на системи на обучение на работещите в отрасли. Има и други неща, които могат да бъдат развита повече. Разбирам, че липсата на строго наблюдавани цели дава свобода и възможности на управляващите при избора им на правилните мерки. Въпреки това считам, че стратегията трябва да е по-директна по отношение на бъдещите стъпки. Друга критика, която мога да отпратя, е свързана със срока. Десет години са твърде малък период. Надявам се, че като минам, няма отново да говорим, че ВиК отраслиът се нуждае от реформа.

Неизбежно ли е пови-

шаването на цената на водата?

Ако човек се заеме задълбочено в този документ, става ясно, че цените трябва да се увеличат, макар политиците да отричат, че това предстои да се случи. Очевидно е, че без инвестиции няма как да бъде подобро състоянието на услугите и перспективно не е възможно да се отговори на целите, посочени в стратегията. Именно тя предвижда целенасочено повишаване на цените до максималната граница на социалната поносимост през следващите години. Съответно към тези приходи трябва да се добавят субсидии от държавата, за да се постигне пълно усвояване на европейските фондове. Само така може да се гарантира изпълнението на заложените в стратегията нива на инвестициите.

Аз не съм привърженик на драстичното повишение на цените, защото хората ще спрат да плащат. Техният мотив ще бъде следният: че не усещат веднага подобрение на услугата. Моето заключение е, че е необходим баланс между цена и качество.

Какви други начини биха могли да осигурят инвестициите?

На първо място трябва да се направи много сериозен анализ на потенциала на ВиК операторите. Къде е възможно да се спрат излишните разходи и какви средства могат да бъдат пренасочени за вложения? От опит смея да твърдя, че има потенциал в тази насока. Редно е, преди самото да се предприеме

към увеличаване на цените на услугите, да се възползваме от потенциала.

Привличането на средства може да стане и чрез публично-частни партньорства (ПЧП). Така ще се осигурят финанси, които няма да са безвъзмездни. Друга възможност е от печалбата на ВиК операторите, 70-80% от която към настоящия момент отиват в републиканския бюджет. Нужно е да се помисли и за освобождаване на ВиК операторите от лихвите за неизплатени суми за такси водоползване. Много дружества освен главницата плащат и доста високи лихви за това, че преди години не са се издължили за таксата. Теоретично това може да е правилно, но на практика не е целесъобразно. В тези случаи говорим за няколко ВиК оператори, които не са изпълнили своите ангажименти преди години, докато са събирали пари от гражданите, като са включвали и въпросната такса водоползване. Сега потребителите я плащат втори път, като поемат и лихвите, заложили неформално в цената. Мисля, че държавата трябва да защити хората, като задължи дружествата дължници да инвестират лихвите във ВиК системата. Вместо това тя прибавя средствата, като ги използва за други цели.

Това означава ли, че е необходим по-добър контрол?

Добрият контрол със сигурност повишава доверие на хората и влияе върху тяхната готовност да плащат за получените услуги. Той обаче трябва да бъде упражняван по цялата верига. На първо място е необходима безпристрастност от страна на Държавната комисия за енергийно и водно регулиране (ДКВР), която да одобрява работещите бизнес планове – тези, които предоставят възможности на ВиК операторите да инвестират в подобрения, без да правят компромис с качеството на услугите. Важно е също поставяне на ВиК операторите цели да са обективни, отнесени към възможностите им за инвестиции. Само така постепенно ще излезем от компромиса с качеството на услугите в които живеем към настоящия момент.

Едва ли има универсално решение за справяне с всички проблеми в отрасли. Това, което със сигурност трябва да се прави, е осъществяването на постоянен диалог и прозрачност при изработването

Българската асоциация по водите (БАВ):

към реформата в отрасъла

„Предизвикателствата при изграждането и експлоатацията на ПСОВ“

на средствата. Контролът трябва да бъде засилен, за да се знаят разходите в едно ВиК дружество. Необходимо е и извършването на сравнителен анализ за работата на различните оператори и т.н. Това и хората ще могат спокойно да си плащат сметките.

MPP подписа споразумение със Световната банка относно консултантски услуги за реформата във ВиК отрасъла. Как ще се отрази тази помощ?

Очаквам да има ефект от това споразумение. Помощта от Световната банка ще позволи на ДКЕВР да направи системата за сравнителен анализ за ВиК операторите, или т.нар. бенчмаркинг. Трябва да се направи нещо в държавния регулатор. Не съм запознат в детайли с възможните консултантски услуги, но те едва ли ще са достатъчни за оптимизация на текущите процеси. Необходими са по-радикални мерки, като отделяне на водната част от енергийната, ако искаме да имаме реална реформа. Или трябва да има тотално разделение, или комисариат, който взимат решения за водната част, да не се занимават с други въпроси.

В момента те са напълно ангажирани с енергийните проблеми. Недостатъчният брой експерти показва още едно подценяване на отрасъла. Затова преди време имахме предложение за трима водни комисари. Другият вариант е да има две комисии. Според мен от много време се спекулира, че ДКЕВР е изграден по този начин с цел икономия. Не мисля, че е необходима голяма администрация, за да има отделен воден регулатор. Така че трябва не само да се повишава капацитетът на ДКЕВР, а най-накрая да се вземе едно катеорично решение за отделяне на водната от енергийната част. Надявам се, че ако започнем дискусия и работа по отраслов закон за ВиК, тощ ще разреши това разделение.

Наскоро коментирахте, че ВиК операторите трябва да имат по-активна роля в усвояването на средствата от ЕС. Какво пречи досега? Различна ли ще е ситуацията в новия програмен период?

Към момента ВиК операторите участват в проектите по Оперативна програма „Околна среда“ като асоциирани партньори. Тази намеса обаче е формална, като процесът на комуникация по време на изпълнението на даден про-

ект не е добре разписан. Общуването между двете страни е неизбежно, но ВиК операторите не участват при взимането на решения. Смятам, че водните дружества трябва да имат водеща роля, особено по чисто инженерните въпроси, свързани с ВиК инфраструктурата. Има случаи, в които държавни оператори разбират за изпълнението на даден проект на територията, която управляват, от медиите. Друга практика е да им се иска становище в последния момент. Това е недопустимо и не бива да се случва. ВиК операторите трябва да бъдат включени в процеса от самото начало на осъществяване на даден проект. Мисля, че вече срещаме разбиране от страна на Управляващия орган на ОПОС и уверението, че в бъдеще ще се обърне повече внимание на този проблем. Операторите не само ще имат по-голяма роля, но дори ще бъдат допуснати като бенефициенти. Мисля, че това ще бъде много добра възможност за тях.

Усеща ли се ефект от реализираните водни проекти в края на приключващия програмен период?

Много труден въпрос, защото проектите тепърва ще приключват. Още е невъзможно да се определи точният ефект от инвестициите. По-скоро мога да сподея очакванията си от онези от тях, които се изпълняват към момента. Най-положителен ефект ще има върху екологията, защото в края на периода вече ще се пречистват повече отпадъчни води. Друг позитив е намаляването на загубите на вода, защото паралелно с изграждането на канализацията се подменят и много водопроводи. Разбира се, за да се покажат тези положителни резултати, е необходимо да мине време. В момента ефектът от евросубсидиите се усеща негативно от гражданите с придвижването по разкопани улици или спирането на водата. Много хора са принудени да правят лични инвестиции, за да се свържат към новоизградената канализация. Това също е голям проблем, защото нищо не ги задължава да го правят. Така за много новозидани жилищни канали реално няма желаещи, които да ги ползват.

С бъдещите позитиви ще трябва да признаем и негативите като повишените цени за някои потребители след присъединяването им към канализацията. Добавената нова услуга неизбежно ще доведе до осъвяване на ком-

плексната цена. България като част от ЕС е приела да опазва околната среда и трябва да запази съответната цена за това.

В страната делят на отвеждащите и пречиствателните води в един от ниските. Обръща ли се достатъчно внимание на този проблем в стратегията?

Въпросът за отпадъчните води е много добре засенат в стратегията. Инвестициите за отвеждане и пречистване на води са приоритетни през първите години. Причината е, че сме натрупали сериозно задължение спрямо задълженията ни към ЕС в тази насока. Не искам да съм лош пророк, но ни очакват и санкции. Трябва да изградим всички пречиствателни станции за отпадъчни води за населени места с над 2000 е.ж. до края на 2014 г., а за по-големи с над 10 000 е.ж. процесът трябва да е приключил още преди няколко години. Това не се случи и надеждата ни за пълното осигуряване на канализацията в страната и свърженията към нея остава европейското финансиране за следващия програмен период. България може да е последна по отвеждане и пречистване, но от друга страна е една от малкото държави в Европа, която на 99% е водоснабдена.

Ще бъде ли някога решен проблемът със собствеността?

Би трябвало. Разпоредбите в Закона за водите са много ясни, въпреки че все още има съпротива. Някои общини продължават да недоволстват, че техни съоръжения ще станат публична държавна собственост. Изпълнението

на правилата е базата на цялата реформа. Ако това не се случи, няма как да продължим напред. В момента тече процесът на инвентаризация на обектите, след което следва тяхното определяне като държавна или общинска публична собственост. После трябва да продължаваме с осъществяването на реформата, свързано със ситуирането и подобряването на функциите на областните ВиК асоциации.

Одобрявате ли окупняването на ВиК операторите?

Темата за окупняването на ВиК операторите се преекспонира, въпреки че според мен не е от първостепенно значение. Насочваме усилията си към нещо, което не е доказано, че ще доведе до бърза и положителна промяна. Това окупняване ще проработи, ако се даде възможност на успешните ВиК оператори да действат в благоприятна среда. Така по-малкото водно дружество само ще потърси окупняването без натиск. Въпросът за реформите в регулатора е много по-важен. Това са темите, които трябва да дискутираме.

Друг проблем на отрасъла е безводието. През тази година се рестартира няколко проекта за язовири и други дейности по Публичната инвестиционна програма „Растеж и устойчиво развитие на регионите“.

Отпадна се чакане тази стъпка. Изграждането на язовири е основна мярка за справяне с безводието. Водните ресурси не са равномерно разпределени и има сериозен потенциал в снеговите и други повърхностни водозточници. Те трябва да бъдат

управлявани добре и няколко нови съоръжения със сигурност биха подобрили значително водоснабдяването в определени области. Естествено, важна е и системата за мониторинг, контрол и управление на ресурса, която ще бъде изпълнена по ОПОС в новия период. В същото време са необходими и много сериозни мерки за намаляване на загубите по водопроводните системи, където също се хаби много ресурс. Понякога режимите на вода са причинени от лоша инфраструктура, а не от липсата на водозточници. Ето защо трябва да има по-целенасочени усилия в тази посока.

БАВ е много активна по тази тема през последните две години. Поставяме остро проблема, за да се изработи визия за решаването му, и ще продължаваме да го правим. Хубаво е, че правителството осигури средства за нови язовири, но трябва да се фокусира и върху намаляването на загубите. Това е основно задължение на ВиК операторите, но няколко проекта на държавно ниво ще покажат добри резултати. Например рехабилитацията на резервоарите или на довеждащите водопроводи е също начинание за един ВиК оператор. Но ако МРР реализира един пилотен проект, би могло да се докаже ефективността на тази инвестиция, след което да се мисли за осигуряване на ресурс за масово прилагане.

МОСВ регистрира увеличаване на язовири в предаварийно състояние. Какво е решението на този проблем?

Състоянието на съоръженията е симптоматично и отново показва

липсата на една водеща институция, която да поема отговорност. Според мен най-добрат форма е да се създаде агенция, която да се занимава с всички аспекти на водния сектор. Да има профилирани дирекции – ВиК, хидрометеорология, язовири и т.н. Съществуват добри примери в различни отрасли, които имат своите функциониращи агенции.

Добре ли е засегнат ВиК отрасълът в новия програмен период?

Отрасълът ще има много възможности за развитие до 2020 г. Той в никакъв случай не е пренебрегнат.

По-скоро имам опасения относно координацията между ОПОС и Програмата за развитие на селските райони (ПРСР). Този проблем не успява да привлече вниманието на нито едно правителство. По ПРСР се планират съоръжения в малки населени райони, които ще осъществят услуги, без да дават реален ефект върху защитата на околната среда.

Какви ще са приоритетите на БАВ до края на годината?

Продължаваме да бъдем активен партньор във всички дискусии, свързани с водния сектор, да даваме становища и да правим предложения за промени. Ще инициираме форуми, на които ще запознаваме всички от отрасъла със случващото се в него. Ще се включваме и във все повече проекти, свързани с подобряването на състоянието на водоснабдяването и канализацията. Започваме и работа по един много сериозен проект за изграждане на система за бенчмаркинг във ВиК дружествата.

Заедно с Камарата на строителите в България ще организираме в края на годината и четвъртата научнопрактическа конференция „Предизвикателствата при изграждането и експлоатацията на ПСОВ“.

